

**Piotr Gołojuch, Roman Jaszczak,
Sandra Wajchman, Jakub Glura**

**Zróżnicowanie powierzchniowej i
własnościowe lasów województwa
wielkopolskiego**

Acta Scientiarum Polonorum. Administratio Locorum 12/4, 15-26

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

ZRÓŻNICOWANIE POWIERZCHNIOWE I WŁASNOŚCIOWE LASÓW WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Piotr Gołojuch, Roman Jaszczak, Sandra Wajchman, Jakub Glura

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Streszczenie. Celem badań podjętych przez zespół pracowników Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu było rozpoznanie lesistości w powiązaniu z podziałem administracyjnym kraju. Celem prezentowanej pracy jest charakterystyka lesistości i struktury własnościowej gmin oraz powiatów województwa wielkopolskiego. Do analiz wykorzystano dane z Banku Danych Regionalnych GUS za rok 2010. Posłużyły do określenia powierzchni leśnej przypadającej na jednego mieszkańca oraz innych podstawowych danych statystycznych. W dalszej kolejności dane te wykorzystano do sporządzenia map obrazujących przestrzenny rozkład podstawowych charakterystyk.

Stwierdzono, że Wielkopolska, jako drugie co do wielkości województwo, zajmuje trzecie miejsce pod względem powierzchni lasów w Polsce. Duży udział powierzchniowy lasów Wielkopolski w skali kraju nie przekłada się na lesistość w poszczególnych powiatach i gminach województwa. Lesistość oraz powierzchnia przypadająca na jednego mieszkańca, zarówno na poziomie gmin, jak i powiatów, są najwyższe w północnej i zachodniej części Wielkopolski oraz w niewielkiej południowej części regionu. Analiza stosunków własnościowych lasów Wielkopolski potwierdza wcześniejsze wyniki Polnej [2003] i wykazuje znaczną dominację własności publicznej. Lasy gminne, podobnie jak w skali całego kraju, odgrywają znikomą rolę, istotną właściwie tylko w miastach na prawach powiatu. Grunty leśne prywatne w Wielkopolsce występują na znacznie mniejszą skalę niż w kraju. W rozkładzie przestrzennym powiaty o największej powierzchni leśnych gruntów prywatnych zlokalizowane są głównie w wschodniej i południowej części Wielkopolski.

Słowa kluczowe: Wielkopolska, lasy, lesistość, struktura własnościowa

WSTĘP

Stan lasów w skali kraju jest dobrze rozpoznany i opisany głównie w odniesieniu do lasów Skarbu Państwa, a w szczególności zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (PGLLP). Podstawowym źródłem informacji o lasach będących w zarządzie Lasów Państwowych są coroczne raporty o stanie lasów [Raport o stanie lasów... 2011, 2012]. Brak jest jednak kompleksowych opracowań zawierających dane o lasach na poziomie poszczególnych jednostek administracyjnych (województw, powiatów, gmin). Celem badań podjętych przez zespół pracowników Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu było rozpoznanie lesistości w powiązaniu z podziałem administracyjnym kraju. Celem prezentowanej pracy jest charakterystyka lesistości i struktury własnościowej lasów w gminach oraz powiatach województwa wielkopolskiego.

PRZEGLĄD LITERATURY

Pierwsze kompleksowe ujęcie stosunków własnościowych lasów w Wielkopolsce przedstawili Ważyński i Andruszkiewicz [1997], przy czym za obszar badań przyjęto Wielkopolskę rozumianą jako krainę¹, a nie teren obecnego województwa ustanowiony w wyniku reformy administracyjnej z 1 stycznia 1999 r. Przedstawione wyniki dotyczące struktury własności lasów ówczesnych gmin nie korespondują z obecnym podziałem administracyjnym kraju. Kwestie struktury własnościowej lasów województwa wielkopolskiego poruszała Polna [2003], co czyni jej badania najbardziej adekwatnymi do potrzeb oceny zmian użytkowania i władania tymi gruntami na tle istniejącego podziału administracyjnego. Biorąc pod uwagę poszczególne kategorie gruntów, często nie uwzględnia się kategorii ich właścicieli. Jedną z nielicznych publikacji w tym zakresie są opublikowane wyniki badań Zydronia i Kaczmarka [2012] dotyczące gmin powiatu średzkiego. Z kolei Zydroń i Kaczmarek [2012] ocenili strukturę zmian użytkowania gruntów i władania nimi w latach 2003–2010 z podziałem na następujących właścicieli: Skarb Państwa, osoby fizyczne, kościoły i związki wyznaniowe, gminę, spółdzielnie, spółki prawa handlowego i inne podmioty. W badaniach nie uwzględniono jednak szczegółowej struktury własnościowej lasów.

Przestrzenne zróżnicowanie lesistości, zarówno województwa, jak i kraju, warunkuje wiele czynników. Bezpośredni wpływ na lesistość ma zalesianie i wylesianie terenu. Ważyński [1993, 1994] wskazywał na konieczność zwiększania lesistości regionu. Na wskaźnik lesistości województw wpłynęły również zmiany w użytkowaniu gruntów, które zaszły w okresie transformacji, zmieniając krajobraz kulturowy poszczególnych terenów.

Zauważalna nierównomierność w rozmieszczeniu gruntów leśnych w województwie wielkopolskim jest uwarunkowana geograficznie i historycznie. Skupienie obszarów leśnych w północno-zachodniej części województwa koreluje z dużymi zalesieniami zachodniej i północno-zachodniej części kraju. Lasy na tym obszarze rosną głównie na

---

¹ Autorzy odwołują się do obszaru Wielkopolski definiowanego za "Słownikiem krajoznawczym Wielkopolski", 1992. Wyd. PWN, Miasto.

piaszczystych utworach sandrowych, na słabych glebach. W przeszłości teren ten zajmowały wielkie majątki ziemskie, z wielkimi obszarami leśnymi należącymi do tzw. junkrów pruskich, utrzymywane z przyczyn militarnych [Polna 2005].

Strukturę własnościową gruntów w Wielkopolsce charakteryzuje dominacja własności państwowej. Zdaniem Polnej [2003] własność sektora państwowego utrzymuje się na zbliżonym poziomie, co udowadniała porównując rok 1990 – 89,7% (662 tys. ha) i 2001 – 89,6% (682 tys. ha). Na podstawie danych z systemu ewidencji gruntów z lat 1989–2000 Łowicki i Mizgajski [2005] podali, że w okresie transformacji w województwie najwięcej przybyło powierzchni leśnych. Zmiany tego wskaźnika dotyczyły głównie terenów o najsłabszych glebach leżących w północno-zachodniej części województwa. W badaniach nie uwzględniono jednak struktury własnościowej terenów leśnych. Polna [2003] stwierdziła, że okres transformacji gospodarczej i politycznej kraju, za który przyjęła lata 1990–2001, nie odegrał znaczącej roli w ukształtowaniu się obecnych stosunków własnościowych. Zwracała również uwagę na uwarunkowania historyczne oraz na akty prawne regulujące stosunki własnościowe w innych okresach. Wykazała, że na koncentrację własności państwowej w północno-zachodniej, północnej, południowej i środkowej części Wielkopolski wpłynęły władze administracyjne, przekształcając grunty leśne należące do majątków poniemieckich we własność państwową w oparciu m.in. o Dekret z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej [Dz.U. z 1944 r. nr 4, poz 17] oraz Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejściu niektórych lasów na własność państwa [Dz.U. z 1944 r. nr 15, poz 82]. Analizę zmian struktury użytkowania gruntów w wyniku transformacji ustrojowej prowadzili także Zydroń i Hausa [2010]. Przedmiotem badań było siedem gmin powiatu poznańskiego (Czerwonak, Murowana Goślina, Pobiedziska, Rokietnica, Suchy Las, Swarzędz, Tarnowo Podgórne), przy czym nie uwzględniono form własności gruntów leśnych. W publikacji autorzy zwracali uwagę na sąsiedztwo wymienionych gmin z rozwijającym się, pod względem przestrzennym i funkcjonalnym, Poznaniem. Wykazano, że w latach 1989–2006 w badanych gminach powiatu poznańskiego powierzchnia lasów się zwiększyła (wyjątek stanowiła gmina Tarnowo Podgórne). Stwierdzono, że zmiany przestrzenne występowały losowo i nie ma związku w zmianie struktury użytkowania między sąsiednimi gminami. Zydroń i Hausa [2010], dokonując ogólnego przeglądu zmian użytkowania gruntów zwracali uwagę na fakt, iż takie badania pomagają w przygotowywaniu dokumentów planistycznych na szczeblu gminnym. Łowicki i Mizgajski [2006], badając wskaźnik rozwoju krajobrazu uwarunkowany zmianami struktury użytkowania gruntów, również wykazali, że w okresie transformacji wyraźnie wzrósł wskaźnik lesistości województwa wielkopolskiego. Pokazali, że przestrzenne zróżnicowanie wzrostu lesistości to trzeci czynnik, obok zmian w udziale użytków rolnych i terenów osiedlowych, prowadzący do polaryzacji krajobrazu Wielkopolski. Wzrost udziału lasów w powierzchni gmin województwa wielkopolskiego prowadzi do zmniejszenia mozaikowości krajobrazu Wielkopolski [Łowicki, Mizgajski 2006, za: Mizgajski 2002].

W latach 1900–2001 nastąpił niewielki spadek udziału powierzchni lasów państwowych na rzecz własności prywatnej w województwie wielkopolskim, zauważalny we wschodniej i południowo-wschodniej części województwa [Polna 2003]. Polna [2008], badając strukturę własnościową lasów w powiecie poznańskim, w latach 2000–2006,

potwierdziła jednak dalszą dominację własności państwowej, która w badanym powiecie wzrosła w stosunku do roku 2000 o 1,3%. W miastach: Poznań, Konin, Kalisz i Leszno, funkcjonujących na prawach powiatu, znaczną rolę w zarządzaniu lasami odgrywają samorządy. W powiecie poznańskim w latach 2000–2005 powierzchnia lasów zarządzanych przez Wielkopolski Park Narodowy zwiększyła się o około 190 ha [Polna 2008]. Szeroką analizę lasów państwowych i ich funkcji przestrzennych na obszarze środkowej Wielkopolski wykonała Ważyńska [1992]. Badania te, podobnie jak wspomniane wcześniej opracowanie Ważyńskiego i Andruszkiewicza [1997], dotyczyły jednak nieaktualnego już podziału administracyjnego kraju.

Wzrost udziału powierzchni lasów prywatnych jest efektem zalesiania gruntów rolnych niskiej jakości. Głaz [1996] zwracał uwagę na prawdopodobieństwo niezaktualizowanych danych w ewidencji gruntów, które mogą zaniżać faktyczną powierzchnię lasów prywatnych, mogących figurować w spisach jako nieużytki oraz grunty orne. W przypadku województwa wielkopolskiego największy udział leśnych gruntów prywatnych występuje we wschodnich i południowych powiatach. Jednocześnie w gminach we wschodniej części województwa nastąpił w latach 1990–2001 największy regres ich powierzchni [Polna 2003], a za główną przyczynę tego stanu uznano przekazywanie lasów prywatnych na rzecz Skarbu Państwa oraz na inne cele.

Jaszcak i in. [2010] szczegółowo analizowali struktury lasów w obrębie aglomeracji poznańskiej. Sporządzona przez nich charakterystyka lasów obejmowała szczegółową strukturę własnościową, siedliskową, gatunkową i wiekową 21 gmin, dla których zestawili m.in. lesistość i ogólną powierzchnię lasów oraz powierzchnię i udział lasów z podziałem na lasy publiczne i prywatne.

Zięba [2012], analizując możliwości rozwoju gospodarki leśnej w Wielkopolsce, zwracał uwagę na przestrzenne zróżnicowanie lesistości regionu. W powiązaniu z przeprowadzonymi diagnozami uwarunkowań przyrodniczych, społecznych i gospodarczych, pozwoliło to na wyróżnienie trzech regionalnych leśnych obszarów funkcjonalno-przestrzennych.

Macias i Szymczak [2012] analizowali zmiany powierzchni leśnych na terenie miasta i gminy Krotoszyn w latach 1793–2005, skupiając się m.in. na takich kryteriach jak: powierzchnia, lesistość, długość granicy leśnej czy gęstość granicy leśnej.

MATERIAŁ I METODYKA

Przedmiotem badań były lasy wszystkich kategorii własności rosnące w granicach województwa wielkopolskiego (zamiennie nazywanego Wielkopolską). Do analiz wykorzystano dane z Banku Danych Lokalnych GUS za rok 2010 [GUS 2011]. Posłużyły one do określenia powierzchni leśnej przypadającej na jednego mieszkańca oraz innych podstawowych danych statystycznych. Wykorzystano je także do sporządzenia map obrazujących przestrzenny rozkład podstawowych charakterystyk.

WYNIKI

Wielkopolska jest drugim pod względem wielkości województwem, zajmuje powierzchnię 2 982 651 ha i podzielona jest na 35 powiatów oraz 226 gmin. Ludność według faktycznego miejsca zamieszkania wyniosła tam w 2010 r. około 3,419 mln osób. Grunty leśne w Wielkopolsce zajmowały 784 691,5 ha, w tym lasy pokrywały powierzchnię 764 136,0 ha. Powierzchnia gruntów leśnych województwa stanowi 8,41% powierzchni leśnych w Polsce i jest to trzecia wielkość w kraju. Lesistość Wielkopolski wynosiła 25,6% i była mniejsza od lesistości całego kraju (29,2%), co plasuje ją na 12 miejscu w Polsce. Nieco lepiej Wielkopolska wypadła pod względem powierzchni przypadającej na jednego mieszkańca – 0,2235 ha, co daje 10 pozycję w kraju, tylko nieco niższą od przeciętnej wynoszącej 0,2388 ha.

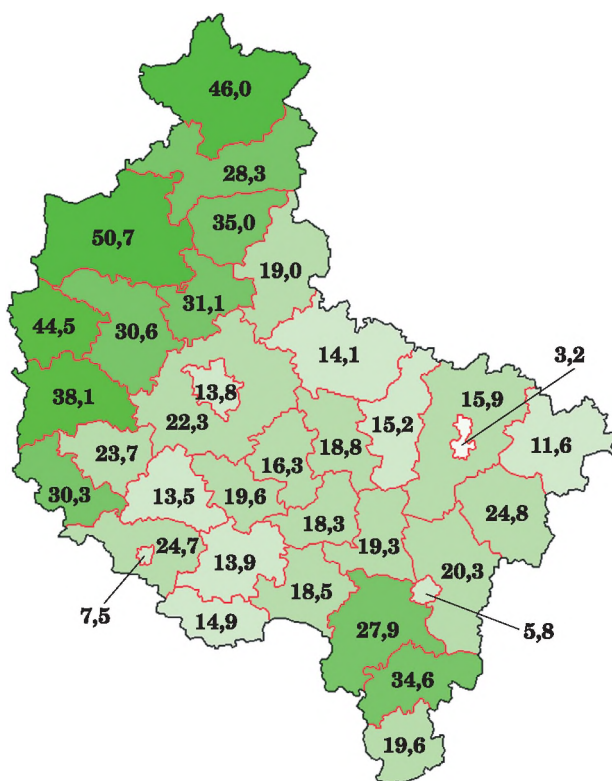
Grunty leśne w przeważającej części były gruntami publicznymi (zarządzanymi przez jednostki państwowe) – 703 631,8 ha, co stanowiło 89,7% ogólnej powierzchni gruntów leśnych. W zarządzie Skarbu Państwa było 697 499,5 ha, z czego 680 886,8 ha zarządzane było przez Lasy Państwowe (co stanowiło aż 96,77% powierzchni publicznych gruntów leśnych). Grunty leśne gminne stanowiły niewielki odsetek (0,78%), zajmując powierzchnię 6 132,3 ha. Udział gruntów leśnych prywatnych stanowił 10,33%, co daje powierzchnię 81 059,7 ha. Pod względem udziału lasów prywatnych badane województwo plasuje się na 11 miejscu w kraju.

Powierzchnia gruntów leśnych w Wielkopolsce rozkłada się nierównomiernie. Połowa ich powierzchni przypada na osiem powiatów, w tym aż 22,0% tylko na dwa powiaty (czarnkowsko-trzcianecki, złotowski). Kolejne prawie 30% obejmuje 10 powiatów, a pozostałe 20% rozkłada się na 17 powiatów.

Lesistość poszczególnych powiatów różni się znacznie, przyjmując wartości od 3,2% w Koninie do 50,7% w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim. Przy średniej lesistości województwa wynoszącej 25,60% mediana dla powiatów osiąga jedynie 19,60%. Spośród 35 powiatów aż 24 posiada lesistość niższą od średniej. Przestrzenny rozkład lesistości województwa przedstawiono na rysunku 1. Wynika z niej, że powiaty o najwyższej lesistości położone są głównie w północnej i zachodniej części oraz w niewielkim stopniu na południu Wielkopolski.

Zróżnicowanie powiatów jest jeszcze większe w przypadku powierzchni przypadającej na jednego mieszkańca. Najwięcej lasów przypada na jedną osobę w powiecie złotowskim (1,1090 ha/os), a najmniej w Koninie (0,0033 ha/os). Można wyróżnić cztery wyraźne grupy powiatów, w których na jednego mieszkańca powierzchnia lasów jest:

- bardzo mała (od 0,0033 ha/os do 0,0066 ha/os) – cztery powiaty miejskie – Konin, Leszno, Kalisz, Poznań;
- mała (od 0,1240 ha/os do 0,2195 ha/os) – 16 powiatów, głównie z południowej i wschodniej części województwa;
- duża (od 0,2605 ha/os do 0,5278 ha/os) – 12 powiatów, głównie z zachodniej i północno-zachodniej części województwa;
- bardzo duża (od 0,8928 ha/os do 1,1090 ha/os) – trzy powiaty – międzychodzki, czarnkowsko-trzcianecki, złotowski.

Rys.1. Lesistość powiatów Wielkopolski

Fig. 1. Forest cover of individual districts in Wielkopolska

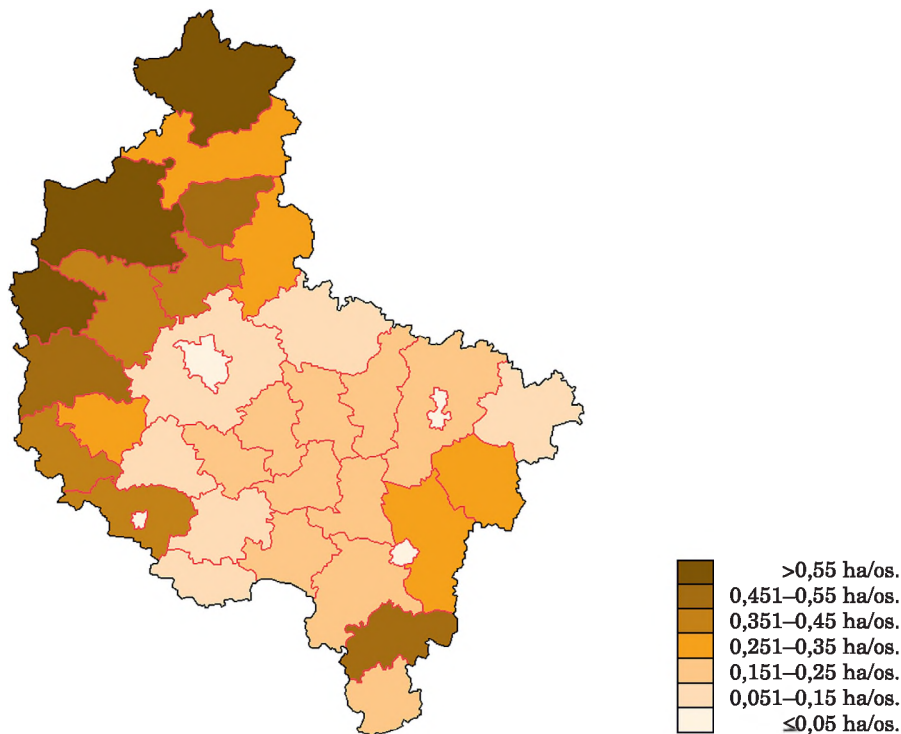
Źródło: opracowanie własne (P. Gołojuch)

Source: own study (P. Gołojuch)

Parametr ten ma zbliżony rozkład przestrzenny (rys. 2), jak w przypadku lesistości. Powiaty o najwyższej powierzchni lasów na osobę położone są głównie w północnej i zachodniej części Wielkopolski oraz w niewielkim stopniu na południowym wschodzie.

Grunty leśne publiczne dominują we wszystkich powiatach Wielkopolski, a 96,77% ich powierzchni jest zarządzane przez Lasy Państwowe. Tylko w sześciu powiatach udział lasów zarządzanych przez Lasy Państwowe jest mniejszy niż 96%. W czterech miastach na prawach powiatu (Poznań, Konin, Kalisz, Leszno) znaczącym zarządcą lasów są samorządy. W powiecie poznańskim duży udział w zarządzaniu lasami publicznymi mają Wielkopolski Park Narodowy i Leśny Zakład Doświadczalny w Murowanej Goślinie. W powiecie kępińskim głównym zarządcą lasów, poza Lasami Państwowymi, jest Leśny Zakład Doświadczalny w Siemianicach. Średni udział gruntów leśnych gminnych w województwie wynosi 0,78% i jest nieco niższy niż w całym kraju (0,92%). Znaczący udział gruntów leśnych gminnych występuje tylko w miastach na prawach powiatu (Poznań – 61,96%,

Kalisz – 42,76%, Konin – 25,14%, Leszno – 22,50%). W pozostałych powiatach jednocentowy ich udział przekroczony został tylko w trzech powiatach: rawickim (2,56%), słupeckim (1,52%) i leszczyńskim (1,04%).

Rys. 2. Powierzchnia leśna przypadająca na jednego mieszkańca w powiatach Wielkopolski

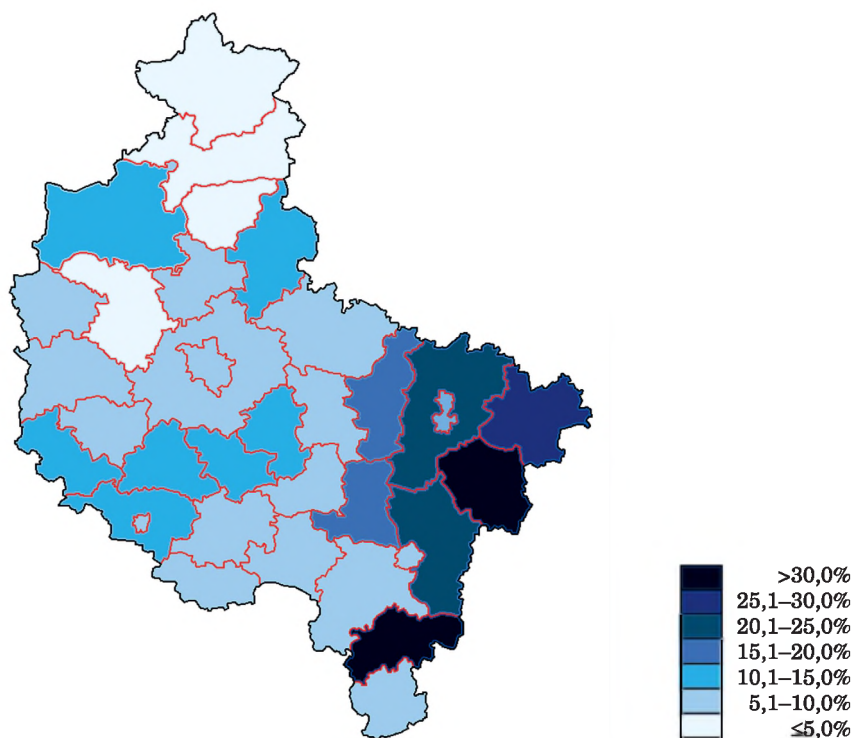
Fig. 2. Forest area per one inhabitant in individual districts in Wielkopolska

Źródło: opracowanie własne (P. Gołojuch)

Source: own study (P. Gołojuch)

Grunty leśne prywatne stanowią w Wielkopolsce 10,33%, co jest wartością znacznie mniejszą od średniej krajowej (18,08%). Udział gruntów prywatnych niższy od średniego dla województwa mają aż 23 powiaty. Przestrzenny rozkład udziału leśnych gruntów prywatnych w powiatach przedstawiono na rysunku 3. Powiaty o najwyższym udziale leśnych gruntów prywatnych położone są głównie w wschodniej i południowej części Wielkopolski.

Największy udział powierzchni lasów prywatnych występuje w pięciu powiatach: tureckim (40,66%), ostrzeszowskim (30,88%), kolskim (25,69%), kaliskim (24,61%) i konińskim (24,07%). Duża powierzchnia lasów prywatnych charakteryzuje również powiat czarnkowsko-trzcianecki, jednak stanowi to jedynie 6,17% ich całkowitej powierzchni.

Rys. 3. Udział lasów prywatnych w powierzchni leśnej w powiatach Wielkopolski

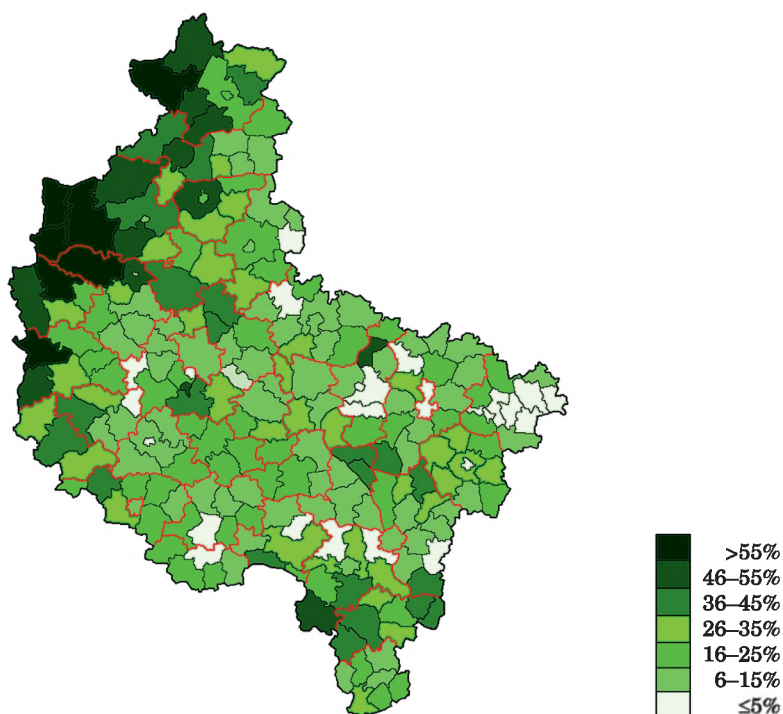
Fig. 3. Proportion of private forests in forest areas in individual districts in Wielkopolska

Źródło: opracowanie własne (P. Gołojuch)

Source: own study (P. Gołojuch)

Lesistość na poziomie gmin jest najniższa w gminie Rozdrażew (0,4%), a najwyższe wartości osiąga w gminach Drawsko (61,6%), Wronki (62,4%), Wieleń (66,0%), Miedzychowo (69,7%) oraz Jastrowie (71,0%). Jej rozkład jest nierównomierny, z medianą wynoszącą 19,3%. Rozkład przestrzenny lasów w gminach (rys. 4) wygląda podobnie jak w przypadku powiatów. Ponad dwie trzecie gmin (178) ma lesistość niższą od średniej dla województwa. Liczebności gmin w dziesięcioprocentowych przedziałach lesistości przedstawiają się następująco:

- 0–10,0%   – 52 gminy,
- 10,1–20,0%   – 68 gmin,
- 20,1–30,0%   – 54 gminy,
- 30,1–40,0%   – 23 gminy,
- 40,1–50,0%   – 19 gmin,
- 50,1–60,0%   – 5 gmin,
- 60,1–70,0%   – 4 gminy,
- 70,1–80,0%   – 1 gmina.

Rys. 4. Lesistość gmin Wielkopolski

Fig. 4. Forest cover of Wielkopolska communes

Źródło: opracowanie własne (P. Gołojuch)

Source: own study (P. Gołojuch)

Powierzchnia lasów przypadająca na jednego mieszkańca w poszczególnych gminach wynosi od 0,0003 ha/os w gminie Kościan do 3,8626 ha/os w gminie Miedzichowo. Przeważająca liczba gmin (129) charakteryzuje się wyższą powierzchnią lasów na osobę niż przeciętnie w województwie, w tym w 21 gminach ponad 1 hektar ich przypada na osobę. Mediana tej cechy w przypadku gmin osiąga wartość 0,2568 ha/os i jest wyższa od średniej dla Wielkopolski (0,2235 ha/os) oraz dla całego kraju (0,2388 ha/os).

Większość gruntów leśnych publicznych w gminach zarządzanych jest przez Lasy Państwowe. Tylko w sześciu gminach udział Lasów Państwowych w zarządzaniu nie występuje (Kościan, Łęka Opatowska, Słupca) lub jest znikomy (Puszczykowo 0,13%, Koło 2,25%, Kamionki 2,96%). Przeważająca liczba gmin (172) charakteryzuje się niższym udziałem powierzchniowym gruntów leśnych gminnych niż przeciętnie w województwie. Udział tych gruntów aż w 182 gminach nie przekracza jednego procenta, w tym w 41 gminach w ogóle one nie występują. Dziesięcioprocentowy udział powierzchniowy leśnych gruntów gminnych przekroczony jest tylko w 10 gminach. Największa powierzchnia gruntów leśnych zarządzanych przez gminy występuje w Poznaniu (2576 ha), w dalszej kolejności, ze znacznie mniejszą powierzchnią, w gminie Kalisz (175,4 ha), Chodzież (132,6 ha), Piła (117,3 ha) i Ostrów (108,5 ha).

Na poziomie gmin udział powierzchniowy gruntów leśnych prywatnych obejmuje pełen zakres od 0 do 100%. Lasy prywatne nie występują tylko w czterech gminach: Kościan, Gniezno, Niechanowo i Słupca. Tylko w miejskiej gminie Turek lasy prywatne stanowią 100%, jednak ich powierzchnia to zaledwie 10,10 ha. Liczba gmin z udziałem gruntów prywatnych w odniesieniu do średniego dla województwa rozkłada się równomiernie, 115 gmin ma udział niższy, a 111 wyższy do średniego. W 17 gminach powierzchnia gruntów leśnych prywatnych przekracza tysiąc hektarów, w tym największe powierzchnie występują w gminie Czajków (2151 ha) i Małanów (2077,4 ha).

PODSUMOWANIE

Wielkopolska, jako drugie co do wielkości województwo, zajmuje trzecie miejsce pod względem powierzchni lasów w Polsce. Duży udział powierzchni lasów Wielkopolski w skali kraju nie rozkłada się jednak równomiernie w poszczególnych powiatach i gminach województwa. Lesistości oraz powierzchnia przypadająca na jednego mieszkańca, zarówno na poziomie gmin, jak i powiatów, są najwyższe w północnej i zachodniej części Wielkopolski oraz w niewielkiej południowej części regionu.

Analiza stosunków własnościowych lasów Wielkopolski potwierdza wcześniejsze wyniki Polnej [2003] i wykazuje znaczną dominację własności publicznej. Wśród nich lasy gminne, podobnie jak w skali całego kraju, odgrywają znikomą rolę, istotną właściwie tylko w miastach na prawach powiatu.

Grunty leśne prywatne w Wielkopolsce występują na znacznie mniejszą skalę niż w kraju. W rozkładzie przestrzennym powiaty o największej powierzchni leśnych gruntów prywatnych zlokalizowane są głównie w wschodniej i południowej części Wielkopolski.

PIŚMIENICTWO

- Bank Danych Lokalnych GUS, 2011. http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=in-deks.
- Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 12 grudnia 1944 o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa. Dz.U. z 1944 nr 15, poz. 82.
- Dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 roku o przeprowadzeniu reformy rolnej. Dz. U. z 1944 r. nr 4, poz. 17.
- Glaz J., 1996. Lasy prywatne w Polsce. Głos lasu 10, 20–22.
- Leśnictwo i gospodarka leśna na obszarze aglomeracji poznańskiej, 2010. Red. R. Jaszczak. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.
- Łowicki D., Mizgajski A., 2005. Zmiany krajobrazu kulturowego Wielkopolski w okresie transformacji (1989–2000) i opisujące je kategorie użytkowania terenu. Przegl. Geograf. 77(4), 551–568.
- Łowicki D., Mizgajski A., 2006. Zmiany struktury użytkowania ziemi jako wskaźnik rozwoju krajobrazu w Wielkopolsce. Probl. Ekol. Krajobrazu 18, 293–304.
- Macias A., Szymczak M., 2012. Zmiany powierzchni leśnych na terenie miasta i gminy Krotoszyn w latach 1793–2005. Sylwan 156(9), 710–720.

- Polna M., 2003. Struktura własności lasów województwa wielkopolskiego w latach 1990–2001. *Acta Sci. Pol. Silv. Colend. Ratio et Ind. Lign* 2(1), 85–91.
- Polna M., 2005. Zmiany lesistości Polski 1990–2001. *Acta Sci. Pol. Silvarum Colendarum Ratio et Ind. Lingaria* 4(1), 51–60.
- Polna M., 2008. Struktura przestrzenna leśnictwa w powiecie poznańskim, w: Powiat poznański. Jakość przestrzeni i jakość życia. Red. Kaczmarek T., Mazgajski A. Bogucki Wyd. Nauk. Poznań, ss. 53–69.
- Raport o stanie lasów w Polsce 2010. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych Warszawa, czerwiec 2011 r.
- Raport o stanie lasów w Polsce 2011. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych Warszawa, czerwiec 2012 r.
- Ważyńska J., 1992. Przestrzenne funkcje lasów w środkowej Wielkopolsce. *Rocz. AR Pozn.* 30, 153–162.
- Ważyński B., 1993. Program wzrostu lesistości na obszarze środkowej Wielkopolski. *Pr. Kom. Nauk Roln. Kom. Nauk Leśn.* t. 76, 125–132.
- Ważyński B., 1994. Wielkopolska potrzebuje nowych zalesień. *Sylvan* 138(2), 13–22.
- Ważyński B., Andruszkiewicz P., 1997. Struktura własnościowa lasów Wielkopolski. *Sylvan* 141(8), 29–42.
- Zięba S., 2012. Regionalne strategie zrównoważonego rozwoju gospodarki leśnej. *Z. Nauk. Uniw. Roln. im. Hugona Kołłątaja w Krakowie* 496, 104–108.
- Zydroń A., Hausa P., 2010. Analiza zmian struktury władania i użytkowania gruntów po transformacji ustrojowej w Polsce na przykładzie wybranych gmin Wielkopolski. *Rocz. Ochr. Środ.* 12, 909–925.
- Zydroń A., Kaczmarek J., 2012. Ocena zmian struktury użytkowania gruntów i władania nimi w latach 2003–2010 w gminach powiatu średzkiego. *NPT* 6(2), #39.

SPATIAL AND OWNERSHIP STRUCTURE OF FORESTS IN WIELKOPOLSKA VOIVODESHIP

Abstract. The objective of the studies performed by a team of research workers employed at the University of Life Sciences in Poznań was to recognise forest variability in combination with the administrative division of our country. The goal of presented paper is to characterise spatial and ownership structure in communes and districts of Wielkopolska Voivodeship. Information obtained from the Local Data Bank of the Main Statistical Office (GUS) for year 2010 was used to conduct appropriate analyses. They were used to determine the forest area per one inhabitant as well as the basic statistical data. Furthermore, the above-mentioned information was also utilised to elaborate maps illustrating spatial distribution of basic characteristics. It was found that Wielkopolska Region – the second largest Voivodeship in Poland – occupied the third position with respect to forest resources in Poland. However, the significance of Wielkopolska forests with respect to the entire country is not the same in individual districts and communes of the Voivodeships. The total forest areas as well as the forest areas per capita, both at the level of communes and districts, are the highest in northern and western parts of Wielkopolska Voivodeship and very small in its southern regions. The performed analyses of ownership relations in Wielkopolska forests confirmed earlier investigations carried out by Polna (2003) and revealed a considerable domination of

public ownership. Similarly as in the case of the entire country, in comparison with public ownership, commune forests play a negligible role, with the exception of towns with special district town charter. In Wielkopolska Voivodeship, private forests are found to occur on a much smaller scale in comparison with other parts of the country. It is evident from the analysis of spatial distribution that districts of the greatest importance of forest areas can be found, primarily, in eastern and southern parts of Wielkopolska.

Key words. Wielkopolska, forests, forest cover, ownership structure

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 26.02.2014